

45 lat czasopisma „Protetyka Stomatologiczna”*

45 years of the Protetyka Stomatologiczna

Eugeniusz Spiechowicz

Z Katedry Protetyki Stomatologicznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Kierownik: prof. dr hab. n. med. *E. Mierzwińska-Nastalska*

HASŁA INDEKSOWE:

Protetyka Stomatologiczna, czasopismo, historia

KEY WORDS:

Protetyka Stomatologiczna, journal, history

Streszczenie

W roku 1964 grupa lekarzy stomatologów i techników dentystrycznych rozpoczęła prace organizacyjne związane z wydawaniem pisma poświęconego protetyce stomatologicznej. Patronem i sponsorem pisma w pierwszych latach istnienia został ówczesny Związek Zawodowy Pracowników Służby Zdrowia a wydawcą Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich.

Pismo, któremu nadano nową nazwę „Protetyka Stomatologiczna” było początkowo pismem ciągłym, nie periodycznym. Na pierwszym posiedzeniu Kolegium Redakcyjnego, które odbyło się w maju 1965 roku obowiązki redaktora naczelnego powierzono prof. Janinie Galasińskiej-Landsbergerowej, zastępcy redaktora dr Eugeniuszowi Spiechowiczowi, sekretarza dr Symcha Wajswi. Ustalono również, że pismo będzie dwumiesięcznikiem, organem Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, zaś na jego łamach będą się ukazywać prace poświęcone protetyce stomatologicznej i dziedzinom pokrewnym.

Pierwszy tom „Protetyki Stomatologicznej” ukazało się w październiku 1965 roku. Było to wówczas pierwsze w Europie czasopismo specjalistyczne poświęcone protetyce stomatologicznej. Nakład pisma wahała się od 1200 do 1400 egzemplarzy. W roku 1969 pismo stało się periodykiem PZWL i zaczęło się ukazywać w zmienionej szacie graficznej.

W kształtowaniu i rozwoju pisma należy podkreślić ogromny udział Sekcji Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. Od stycznia 1975 roku „Protetyka Stomatologiczna” stała się pismem limitowanym

Summary

In the year 1964, a group of dentists and dental technicians decided about publishing a journal devoted to issues concerning prosthetics dentistry and began to lay the foundations for the implementation of this valuable initiative. At the beginning, the Trade Union of Health Service Workers took the journal, named Protetyka Stomatologiczna, under its wing and the National Medical Publishing House (PZWL) became the publisher of the journal.

At the first editorial meeting organised in May 1965, Professor Janina Galasińska-Landsbergowa was appointed Editor-in-Chief, Dr Eugeniusz Spiechowicz – Deputy Editor and Dr Symcha Wajs – Secretary of the Editorial Board. The decision was also taken that the journal will be published as an official bimonthly organ of the Trade Union of Health Service Workers and that its pages will contain original and review contributions, case reports and communications on prosthetics dentistry and related fields.

The Protetyka Stomatologiczna was the first professional journal devoted to prosthetics dentistry published in Europe. Its first volume appeared in October 1965. At that time, the edition of the journal ranged between 1200 and 1400 copies. In 1969, the journal became a periodic publication of PZWL with a changed graphic layout.

It should be stressed that the Prosthetic Section of the Polish Dental Association has enormously contributed to the development and shape of the journal. Since 1975, the Protetyka Stomatologiczna has been pu-

*Referat wygłoszony na 28 Konferencji Naukowo-Szkoleniowej Sekcji Protetyki PTS Rawa Mazowiecka 14-16.10.2010 r.

w ilości 2 tysięcy egzemplarzy, 6 numerów w roku.

Od roku 1965 do 1981 „Protetyka Stomatologiczna” była organem Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia. Przez okres 1981-1985 pismo nie posiadało swojego patrona. Po tym okresie zostało organem Sekcji Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego i jest jednym z dwóch czasopism, których wyłącznym wydawcą jest Zarząd Główny PTS.

Od roku 1994 pismo wychodzi w nowej szacie graficznej na papierze dobrej jakości, umożliwiającym drukowanie również kolorowych rycin.

Od roku 1983 do chwili obecnej Redakcja pracuje w następującym składzie: prof. E. Spiechowicz, prof. E. Mierzwińska-Nastalska i dr E. Cichocka. Zdaniem recenzentów oceniających działalność pisma „Protetyka Stomatologiczna” przyczyniła się w znacznym stopniu do podniesienia poziomu reprezentowanej specjalności oraz odegrała istotną rolę w rozwoju kadry naukowej.

Referat uzupełniając liczne dane faktograficzne.

published as a bimonthly with the edition limited to two thousand copies.

In the years 1965–1981, the Protetyka Stomatologiczna was, as already mentioned, an official organ of the Trade Union of Health Service Workers. From 1981 to 1985, the journal had no patronage and in 1986 it became an official organ of the Polish Dental Association Prosthetic Section and is now one of two journals published by the Management Board of the Polish Dental Association.

Since 1983 the editorial body has been operating in the same composition: Prof. E. Spiechowicz, Prof. E. Mierzwińska-Nastalska and Dr E. Cichocka, and since 1994 the journal has been published in a modified layout, and the good quality of paper facilitates the printing of colour figures.

It is the judgement of the reviewers who evaluate the standard of the journal that the Protetyka Stomatologiczna has greatly contributed to the advancement of the field of the dental profession it represents, playing at the same time an essential role in the development of the body of researches.

This paper also presents other numerous facts from the history of the Protetyka Stomatologiczna.

W roku 1964 grupa lekarzy stomatologów i techników dentystrycznych w składzie Janina Galasińska-Landsbergerowa, Eugeniusz Spiechowicz, Symcha Wajs, Lucjan Sonnenberg, Henryk Jędrzejczak i Zygmunt Werner rozpoczęła prace organizacyjne związane z wydawaniem pisma poświęconego protetyce stomatologicznej. Patronem i sponsorem pisma w pierwszych latach jego istnienia był ówczesny Związek Zawodowy Pracowników Służby Zdrowia.

Pismo, które przybrało nazwę „Protetyka Stomatologiczna” było początkowo pismem ciągłym nie periodycznym. Na pierwszym posiedzeniu Kolegium, które odbyło się w maju 1965 roku obowiązki redaktora naczelnego powierzono prof. J. Galasińskiej-Landsbergerowej, zastępcy redaktora dr E. Spiechowiczowi, sekretarza dr S. Wajsovi.

Skład pierwszego Kolegium przedstawiał się następująco: doc. Ryszard Cichowski, prof. dr Janina Galasińska-Landsbergerowa, dr Irena Jankowska, tech.dent. Henryk Jędrzejczak, doc. Tadeusz Jędrzejewski, lek. dent. Marian Kaflński, doc. Edmund Korthals, prof. dr Aleksander Kulikowski,

lek. dent. Zofia Łętowska, doc. Ludwik Sippel, lek. dent. Lucjan Sonnenberg, dr Eugeniusz Spiechowicz, dr Symcha Wajs, lek. med. Romuald Tracz, doc. Noemi Wigdorowicz-Makowerowa.

Ustalono również, że pismo będzie dwumiesięcznikiem, organem Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, zaś na jego łamach będą się ukazywały prace poświęcone następującej problematyce:

1. Artykuły naukowe z protetyki stomatologicznej: prace badawcze, doświadczalne i obserwacyjne o tematyce klinicznej i laboratoryjnej, z uwzględnieniem problemów materiałoznawstwa.
2. Krótkie doniesienia i przyczynki z zakresu wymienionych dziedzin.
3. Artykuły na temat higieny i bezpieczeństwa pracy, usprawnień w zakresie kliniki i laboratorium.
4. Spostrzeżenia i uwagi konsultanta krajowego oraz inspektorów wojewódzkich, dotyczące pracy w zakresie protetyki w lecznictwie otwartym.

5. Systematyczne sprawozdania z zebrań naukowych ośrodków akademickich i kół wojewódzkich dla utrzymania kontaktu z terenem.
6. Dział streszczeń z literatury protetycznej zagranicznej, celem stałego informowania czytelników o aktualnym stanie wiedzy, nowościach w zakresie metod pracy, tworzywach, aparaturze itp.
7. Dział pytań i odpowiedzi z zakresu problemów protetyki klinicznej, laboratoryjnej i materiałoznawstwa.

Pierwszy tom „Protetyki Stomatologicznej” ukazał się w październiku 1965 roku. Było to pierwsze w Europie czasopismo specjalistyczne poświęcone protetyce stomatologicznej (ryc. 1).

Ryc. 1. Strona tytułowa pierwszego numeru czasopisma „Protetyka Stomatologiczna”.

Należy w tym miejscu z pełną czcią i wdzięcznością złożyć hołd profesor Janinie Galasińskiej-Landsbergerowej (ryc. 2), która była motorem intelektualnym i organizacyjnym wspomagany intensywnie przez wspomniany wcześniej Zespół Inicjatywny.

Ryc. 2. Prof. zw. dr hab. n. med. Janina Galasińska-Landsbergerowa.

Okres pierwszych kilku lat był dla ścisłego komitetu redakcyjnego bardzo trudny. Nie było papieru, artykułów do publikacji oraz prenumeratorów. Pismo było na tzw. „rozrachunku własnym”, wydawane w PZWL w „Redakcji Książkowej” a nie w „Redakcji Czasopisma”. Poszczególne zeszyty były oznaczane jako tomy. Jednak dzięki dużemu wysiłkowi członków kolegium redakcyjnego oraz pomocy życzliwych osób i instytucji udało się rytmicznie wydawać kolejne numery „Protetyki Stomatologicznej” w ilości od 1200 do 1400 egzemplarzy.

Należy podkreślić wielki udział Sekcji Protetyki PTS w rozwoju i kształtowaniu naszego czasopisma. W liście przesłanym do Redakcji, ówczesny przewodniczący Sekcji Protetyki, doc. Bogumił Płonka pisał co następuje: „Członkowie Sekcji Protetyki skupieni w zakładach naukowych, zdawali sobie sprawę z dużego osiągnięcia Redakcji, która doprowadziła do druku „Protetyki Stomatologicznej”, wiedzieli również, że są odpowiedzialni za los tego czasopisma. Byli oni pierwszymi kolporterami „Protetyki Stomatologicznej”, którą otrzymywali bezpośrednio z Redakcji i rozprawdzali na uczelniach i posiedzeniach PTS. Oparcie pisma o stałych prenumeratorów było w tym okresie zadaniem podstawowym. Zrealizowali je członkowie sekcji w krótkim czasie.

Rok 1969 był rokiem przełomowym w rozwoju pisma, które stało się periodykiem Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich. Od stycznia 1975 roku „Protetyka Stomatologiczna” stała się

pierwszym limitowanym dwumiesięcznikiem, wydawanym w ilości 2 tysięcy egzemplarzy, chociaż ze względu na stworzoną możliwość specjalizacji z protetyki stomatologicznej, zapotrzebowanie było znacznie większe.

W okresie pierwszych 10 lat autorami publikowanych prac byli prawie wyłącznie pracownicy naukowcy z polskich ośrodków akademickich. W okresie późniejszym w związku z możliwością uzyskiwania specjalizacji zwiększyła się ilość publikacji z terenu. Dokooptowanie do Kolegium Redakcyjnego profesorów z zagranicy zaowocowało większą ilością prac z kierowanych przez nich ośrodków. Na spotkaniu z okazji 10-lecia pisma, członek Kolegium prof. Reinard Marxkors z Münster (RFN) mówił co następuje: „Uroczystość 10-lecia to sposobność dla wyrażenia słów uznania inicjatorom pisma, którzy z odwagą, pełni śmiałych pomysłów, stworzyli to dumne dzieło. Są to prof. J. Galasińska-Landsbergerowa, prof. E. Spiechowicz, dr S. Wajs, kol. H. Jędrzejczak i inni. Swoją pracą i podjętym ryzykiem przyczynili się oni do wzbogacenia wiedzy stomatologicznej, zwiększyli możliwości kształcenia się lekarzy, a w efekcie zasłużyli sobie na wielką wdzięczność chorych”.

Od czerwca 1975 roku nowym redaktorem naczelnym został prof. E. Spiechowicz, zastępca redaktora dr n. med. S. Wajs, zaś sekretarzem redakcji dr n. med. E. Cichocka. W roku 1982 dr Wajs przeszedł na emeryturę i przez kilka miesięcy redakcja pracowała w składzie dwuosobowym. Był to bardzo trudny okres, w którym z powodu braku papieru, żeby nie utracić ciągłości wydawania łączono numery np. Nr 1-3 1982 r. Od numeru drugiego 1983 roku skład redakcji przedstawiał się następująco: Redaktor Naczelny prof. Eugeniusz Spiechowicz, Zastępca Redaktora dr Ewa Cichocka i Sekretarz Redakcji lek. stom. Elżbieta Mierzwińska (ryc. 3, 4, 5).

W roku 1985 „Protetyka Stomatologiczna” obchodziła 20-lecie swojego istnienia. W tym samym roku pismo stało się organem Sekcji Protetyki PTS. Należy jednak w tym miejscu podkreślić, że pomimo wcześniejszego braku formalnych więzów, Zarząd Główny PTS zawsze otaczał pismo swoją opieką, a Redaktor „Protetyki Stomatologicznej” wraz z Redaktorem „Czasopisma Stomatologicznego” są zapraszani na wszystkie posiedzenia Prezydium i Plenum PTS.

Ryc. 3. Prof. zw. dr hab. n. med. Eugeniusz Spiechowicz.

Ryc. 4. Dr n. med. Ewa Cichocka-Piekacz.

Ryc. 5. Prof. zw. dr hab. n. med. Elżbieta Mierzwińska

Ryc. 6. Posiedzenie Kolegium Redakcyjnego z okazji 20-lecia Protetyki Stomatologicznej.

W pierwszym 20-leciu działalności pisma, tradycją stało się wydawanie specjalnych numerów poświęconych zebraniom międzyklinicznym, ogólnopolskim konferencjom Sekcji Protetyki PTS oraz wspólnym posiedzeniom Sekcji Protetyki PTS i NRD (ryc. 6). Dużym wydarzeniem, wymagającym ówczesnie ogromnego nakładu pracy było wydanie specjalnego numeru poświęconego IV Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej, które odbyło się we wrześniu 1980 roku w Warszawie (ryc. 7). Numer ten zawierał pełny tekst lub obszernie streszczenia wszystkich referatów w języku polskim i angielskim. Został doręczony uczestnikom konferencji przed rozpoczęciem obrad. Tradycja ta utrzymuje się do dnia dzisiejszego.

Prace publikowane w tym okresie, jak i później stanowiły rzeczywiste odbicie osiągnięć z zakresu protetyki stomatologicznej. Można w nich również znaleźć odzwierciedlenie kłopotów i niedostatków w zakresie wyposażenia materiałowo-aparaturowego, w dostępie do bieżącej literatury fachowej i przyswajaniu nowoczesnych metod postępowania, z jakimi spotykali się pracownicy nauki polskich placówek stomatologicznych.

Coraz więcej było publikowanych prac z ośrodków zagranicznych. Po 20 latach istnienia pismo zostało ocenione przez Polską Akademię Nauk.

Ryc. 7. Numer *Protetyki Stomatologicznej* wydany z okazji IV Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej (EPA) wrzesień 1980 rok.

Przedstawiała się ona następująco: „Dwumiesięcznik o sprecyzowanej, sprofilowanej tematyce zgodnej z tytułem. Publikowane prace są na wysokim poziomie naukowym. Niektóre prace o charakterze praktycznym mają charakter wdrożeniowy, co sprawia, że jest czasopismem bardzo poszukiwanym przez lekarzy praktyków oraz techników dentystrycznych.

Protetyka Stomatologiczna jest jednym z nielicznych czasopism w świecie zajmujących się wyłącznie tą dziedziną wiedzy. Ostatnio publikują w nim również obcokrajowcy w językach angielskim i niemieckim.

Zły papier i brak kolorowej dokumentacji obniża ogólną ocenę tego wartościowego dwumiesięcznika.

Bardzo wysoko należy ocenić pracę Redakcji. Celowe wydaje się wprowadzenie haseł indeksowych. Redakcja powinna nawiązać kontakt z Index Medicus.”

Kolejne lata 1985-1995 były chyba najtrudniej-

szym okresem w historii naszego pisma. Pomimo, że zespół redakcyjny pracował całkowicie honorowo, środki finansowe przekazywane przez PZWL na działalność pisma były tak niskie, że nie wystarczały na pokrywanie kosztów technicznych. Działo się tak pomimo lawinowego wzrostu ceny jednego egzemplarza, który w roku 1978 kosztował 20 zł, zaś w 1990 – 1200 zł. Sytuację w jakiejś mierze ratowały dotacje z Sekcji Protetyki PTS.

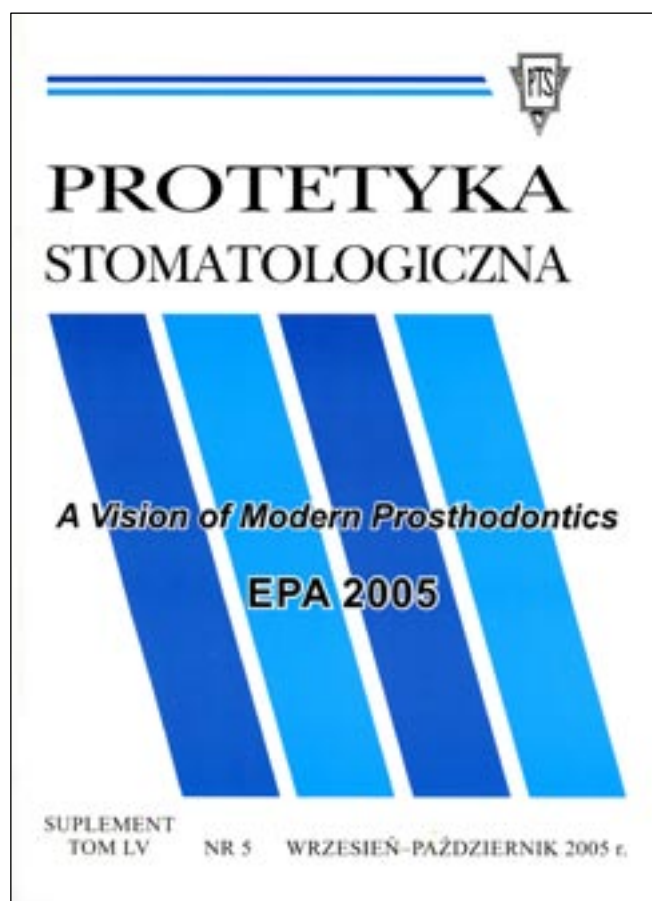
W roku 1990, będącym rokiem srebrnego jubileuszu naszego pisma wystąpiła sytuacja grożąca jego zagładzie. Na zebraniu w Klubie Lekarza, na które zaproszono przewodniczących towarzystw lekarskich i redaktorów pism specjalistycznych, zawiadomiono nas o cofnięciu dotacji dla czasopism naukowych. Dzięki mądrej i odważnej decyzji prof. Józefowicza Prezesa PTS o przejęciu wydawania Czasopisma Stomatologicznego i Protetyki Stomatologicznej przez Zarząd Główny PTS została uratowana ich egzystencja i zachowana ciągłość wydawnicza.

Ryc. 8. „Protetyka Stomatologiczna” w nowej szacie graficznej.

Ryc. 9. Jubileuszowa Sesja Kolegium Redakcyjnego z okazji 40-lecia Protetyki Stomatologicznej.

Ryc. 10. Suplement wydany z okazji 29 Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej (EPA) wrzesień 2005 rok.

Druga trafna i mądra decyzja podjęta przez kolejny Zarząd i jego Prezesa prof. J. Piekarczyka dotyczyła dostarczania Czasopisma Stomatologicznego lub Protetyki Stomatologicznej w ramach opłaty członkowskiej PTS oraz wydawania ich w nowej szacie graficznej (ryc. 8).

W kolejnych latach pomimo wielu trudności i znacznej komercjalizacji życia zawodowego Protetyka Stomatologiczna stale się rozwija dorównując treścią, tematyką oraz poziomem naukowym i edytorskim, podobnie specjalistycznym, zagranicznym czasopismom naukowym.

Jubileuszowa sesja z okazji 40-lecia „Protetyki Stomatologicznej” z udziałem trzech zagranicznych członków Kolegium Redakcyjnego (Niemcy, Szwecja, Węgry), odbyła się w październiku 2005 roku w Warszawie. W części dyskusji, po referacie redaktora naczelnego podkreślano, że czasopismo stale się rozwija, a zamieszczane w nim publikacje są na coraz wyższym poziomie merytorycznym i

edytorskim, co jest dowodem coraz wyższego poziomu naukowego i zawodowego polskiej protetyki stomatologicznej (ryc. 9).

Dużym osiągnięciem Zespołu Redakcyjnego było wydanie w roku 2005 suplementu w języku angielskim o objętości ponad 140 stron poświęconego 29 Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej (EPA) w Poznaniu i 29 Konferencji Sekcji Protetyki PTS. Suplement oprócz programu zawierał również streszczenia wszystkich referatów i postersów (ryc. 10).

W okresie minionych 45 lat na łamach Protetyki Stomatologicznej opublikowano łącznie 2.625 prac. W tej grupie poszczególne Katedry, Zakłady Protetyki opublikowały następującą ilość prac (tab. I).

Tabela I. Tabela zbiorcza prac publikowanych w czasopiśmie „Protetyka Stomatologiczna przez Zakłady i Katedry Protetyki Stomatologicznej w latach 1965-2010

Miasto / inne	Ilość opublikowanych prac
Warszawa	598
Łódź	323
Wrocław	226
Zabrze/Bytom	193
Poznań	138
Kraków	134
Szczecin	131
Gdańsk	127
Lublin	100
Białystok	92
Z innych ośrodków	478
Z zagranicy	95
Łącznie	2.625

Na zakończenie można stwierdzić, że Protetyka Stomatologiczna spełniła oczekiwania swoich założycieli. Stała się czasopismem, które w dużej mierze zintegrowało środowisko lekarzy interesujących się lub specjalizujących w dziedzinie protetyki stomatologicznej. Przyczyniła się do systematycznego podnoszenia poziomu naukowego i zawodowego swoich czytelników. Umożliwiła

zdobycie stopni naukowych przez otwarcie swoich łamów dla pracowników Katedr i Zakładów Protetyki Stomatologicznej. Ułatwiła zdobywanie specjalizacji publikując prace badawcze, kliniczno-obszernie, z zakresu materiałoznawstwa i poglądowe, jak również obszernie streszczenia z czasopism zagranicznych. Drukowała zestaw pytań do egzaminu testowego na drugi stopień specjalizacji. Przez publikacje sprawozdań ze zjazdów, konferencji i kongresów informowała o aktualnych osiągnięciach światowej protetyki stomatologicznej i dziedzin pokrewnych.

Wymienione osiągnięcia są zasługą wielu wspólnych ludzi, którzy nie z chęci zysku, ale dla dobra ogólnego poświęcali swój czas, umiejętności i zapal powstaniu i rozwojowi wspólnego dobra polskich stomatologów jakim w moim przekonaniu stało się czasopismo „Protetyka Stomatologiczna”.

Zaakceptowano do druku:

Adres autora: 02-006 Warszawa, ul. Nowogrodzka 59, pawilon XIA

© Zarząd Główny PTS 2010